



## Educational Institution and Graduation Level: The Role of Educational Policies of Islamic Azad University, Sari Branch in Explaining and Developing Student Graduation

Abdollah Ebrahimi <sup>1</sup>, Farah Habib <sup>\*2</sup>, Iraj Etessam <sup>3</sup>

<sup>1</sup> PhD Student in Architecture, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. abdollahebrahimi1526300@gmail.com

<sup>\*2</sup> (Corresponding author) Department of Architecture, Science and Research Branch of Islamic Azad University, Tehran, Iran. f.habib1@yahoo.com

<sup>3</sup> Professor, Department of Architecture, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. i.etessam@srbiau.ac.ir

### Article Info

#### Research Article

Issue 54

Volume 21

Page 7 to 17

Submission Date: 2021/04/03

Review Date: 2021/06/07

Acceptance Date: 2021/11/24

Publication Date: 2024/06/21

### Keywords

University,  
spatial structure,  
social impacts,  
economic and physical impacts,  
surrounding neighborhoods.

### Cite this article

Ebrahimi,A. , Habib,F. and Etessam,I. (2024). "Educational Institution and Graduation Level: The Role of Educational Policies in Sari Branch of Azad University in Explaining and Developing Students' Graduation". *Islamic Art Studies*, 21(54), 7-17.

[dori.net/dor/20.1001.1.\\*\\*\\*\\*\\* \\*\\*\\*/](https://doi.org/10.22034/IAS.2021.307056.1740)

[dx.doi.org/10.22034/IAS.2021.307056.1740](https://dx.doi.org/10.22034/IAS.2021.307056.1740)

### ABSTRACT

Islamic Azad University, as an educational institution with over a quarter of a century since its establishment, plays a significant role in the growth, expansion, and development of education, as well as in raising the graduation level and advancement of individuals in Iranian society. Training human resources for entering the labor market is among the core activities of universities, including Islamic Azad University, and this activity has a substantial impact on the country's growth and development. This development has also influenced the university itself, becoming more tangible in its physical structure and widely recognized by the public as an undeniable reality. Islamic Azad University, in its path of growth and development, has integrated its surrounding environment, not only impacting its physical and environmental structure but also, in most small and medium-sized growing cities, has managed to impose itself on other land uses, altering the city's development trajectory and becoming a key factor in shaping new urban textures and evolving old ones.

The research method, based on its objective, is applied; and the study approach, based on its method and nature, is descriptive-analytical. Data collection was conducted through library research, document analysis, and field studies (questionnaires). The statistical population included 370 residents of the surrounding neighborhoods; however, to ensure reliability, 400 questionnaires were distributed, and 385 were fully completed. Analytical software SPSS and Excel were used for data analysis. The results indicate the university's influence in economic, physical, social, and cultural dimensions.

### Research Objectives:

1. To study the institutionalization of the academic and scientific role of the university within this area of Sari city.
2. To examine the increase of positive impacts and reduction of negative impacts of the university on the surrounding neighborhoods and villages.

### Research Questions:

1. How can proper site selection reduce the undesirable effects of the university and enhance its positive impacts on the growth and progress of the region?
2. In what direction does the demographic and identity structure of the neighborhood surrounding the university change?

\*\* This article is an excerpt from the doctoral thesis of architecture titled "Investigating the Effects of Islamic Azad University, Sari Branch on the Form and Structure of its Surrounding Environment and the Texture of the City of Sari," which was completed under the guidance of Dr. Farah Habib and the advice of Dr. Iraj Etessam at Islamic Azad University, Science and Research Branch.

## Introduction

In the contemporary era, the university has become a phenomenon that can be analyzed from multiple perspectives. What has today become an international reality is the university's tangible and influential role across social, economic, cultural, scientific, and political dimensions—an importance that continues to grow daily. Universities are so deeply woven into the fabric of scientific and research relations and the mechanisms of social and economic development that it is impossible to separate their role from the complexities of developmental pathways. Moreover, the process of generating material capital, which is essentially economic wealth, is closely intertwined with scientific activities and the training of specialized personnel within universities.

For these reasons, the Islamic Azad University, Sari Branch, was selected for this study. First, preliminary studies and observations indicate that this university, with nearly a quarter-century of history, has caused significant changes in the spatial structures of its surrounding areas. Consequently, this region, undoubtedly benefiting from projects such as a hospital, will soon transform into one of the most active urban cores of Sari city. Another reason is the tangible nature of many spatial transformations that have occurred in the neighborhoods surrounding the university since its establishment. Given these considerations, analyzing the various dimensions of the university's impact on the urban environment and the level of student graduation is a necessity that motivates this research.

A review of previous studies shows that no independent research has yet been published under this specific title. The objectives pursued by this research include examining the physical changes influenced by the presence of the university unit on the city of Sari, investigating the trends of social, cultural, identity, physical, and spatial changes in the neighborhoods affected by the university, institutionalizing the academic and scientific role of the university within this part of Sari county, and improving the impacts of Islamic Azad University, Sari Branch, on the spatial structures of the surrounding fabric.

The applied method in this research is descriptive-analytical. Initially, the concepts under study are introduced, followed by data collection from statistical centers and well-equipped libraries. Subsequently, field studies are conducted through questionnaires and interviews with local residents regarding the changes that have occurred, their effects on residents' lives, and the degree of their desirability. The current status of the area under study is then described, leading to analysis, evaluation, and the proposal of solutions. After data collection, Excel and SPSS software were used for data analysis. It should be noted that the Student's t-test and Friedman test were employed for data

analysis. The Friedman test is a non-parametric (within-group) test used to compare the mean ranks among  $k$  variables (groups).

### Conclusion

Islamic Azad University, Sari Branch, has significantly influenced the development of the physical structure of its surrounding neighborhoods. The population growth around the university and the consequent increased demand for residential units, coupled with the preference of university staff to live nearby, have led to a rise in building density in these areas. This is evident in the emergence of residential complexes and a shift from villa-style houses to apartment buildings, with numerous apartment complexes constructed adjacent to the university. Additionally, the increase in residential units and population has created demand for other land uses to meet the daily needs of residents, resulting in the establishment of new commercial uses such as large shopping centers (e.g., Iranian and Negin malls) to serve these needs.

Economically, the university has acted as a value-adding factor in the development of the surrounding neighborhoods. Although factors like rising land prices, building rents, inflation, and varying economic conditions over the years have influenced the market, the establishment of the university triggered a significant surge in property values and rents, driven by increased desirability and demand for land in the adjacent neighborhoods. Field studies also reveal that the university has enhanced residents' welfare, created new jobs, and increased consumption of goods and services in these areas. However, due to limited access to detailed questionnaire data, this conclusion remains somewhat general.

Beyond the immediate vicinity, Islamic Azad University, Sari Branch, has impacted the entire Darya Road corridor (Farahabad Boulevard), encouraging the relocation of seventeen other public and private university units from different parts of Sari city to this route. Given that a large portion of their staff and faculty are non-local and considering the touristic appeal of this university corridor, many faculty members have settled in nearby residential areas known as faculty towns. Furthermore, the substantial presence of students requiring rental housing has markedly changed the region's population. The influx of educated newcomers has raised the overall literacy level and stimulated a desire for higher education among the traditional local population, leading to shifts in local reference groups. Previously, the local population was primarily engaged in agriculture and related jobs. Islamic Azad University, Sari Branch, can be identified as the primary factor driving the increase in residential density, the rise in the number of building floors, and the emergence of apartment residential complexes

around the university. Prior to the establishment of this unit, according to Google Maps from 2003, the surrounding areas and even the Farahabad corridor had limited land uses, low building density, and predominantly low-rise structures. With the establishment of the Sari unit, numerous residential and apartment complexes, as well as service facilities, have been developed to meet the needs of a large student population—comprising approximately 12,000 students of the Islamic Azad University, Sari Branch, and tens of thousands of students from other university units located along this corridor. Additionally, a significant number of faculty and staff relocated to this area, further increasing the demand for services.

Consequently, this has altered the city's development trajectory, and ongoing urban planning studies are accelerating this development. Given that the university's establishment was not anticipated in the original urban structure or future development plans, and that the surrounding fabric's capacity was insufficient to accommodate the new population volume, the resulting disorder was predictable. The urgent needs of the new population led to the construction of new residential towns and apartment buildings without adherence to urban planning regulations

## References

- Almasi, Ali Mohammad. (1991). *History of Education in Islam and Iran*. Tehran: Danesh Emrooz. [In Persian].
- Anamaria de Aragão Costa Martins and Melchior Sawaya Neto. (2007). *The Impact of University Campuses on Disperse Urban Contexts: Case Study of Brasillia, Brazil*, Lincoln Institute of Land Policy
- Animesh K. Jain. (1997). *BASIC THEORY OF MAGNETS*, Brookhaven National Laboratory, Upton, New York 11973-5000
- Antonio P. Russo, Leo van den Berg. (2000). *Toward a Sustainable Relationship between City and University: A Stakeholdership Approach*, *Journal of Planning Education and Research*, DOI: 10.1177
- Asadi, Iraj; Zabardast, Esfandiar. (2010). "Typology of City-Based Areas in Urban and Regional Studies." *Journal of Fine Arts - Architecture and Urban Planning*, No. 4, 1. [In Persian].
- Bagheri Noupourast, Khosro. (2010). *An Introduction to the Philosophy of Education in the Islamic Republic of Iran*, 2 vols. Tehran: Elmi va Farhangi Publishing. [In Persian].

- Bahraini, Seyed Hassan. (1996). Analysis of Urban Space in Relation to the Economic Patterns of Users and Criteria for Design. Tehran: University of Tehran Press. [In Persian].
- Bahraini, Seyed Hassan. (1998). The Urban Design Process. Tehran: University of Tehran Press. [In Persian].
- Bamdad, Badralmolouk. (1968). The Iranian Woman from the Constitutional Revolution to the White Revolution. Tehran: Ibn Sina. [In Persian].
- Bijan, Asadollah. (1971). The Course of Civilization and Education in Ancient Iran. Tehran: Ibn Sina. [In Persian].
- Brook McIlroy. (2008). York University Background Study Land Use, Urban Design and Heritage, City of Toronto City Planning Division York University Development Corporation
- Busha, C. H., & Harter, S. P. (1980). Research Methods in Librarianship: Academic Press.
- Hafeznia, Mohammad Reza. (2008). Introduction to Research Methodology in the Humanities. Tehran: SAMT. [In Persian].
- Oppenheim, Norbert. (2008). Applied Models in the Analysis of Urban and Regional Issues. Translated by: Manouchehr Tabibian. Tehran: University of Tehran Press. [In Persian].
- Ostrowski, Waclaw. (1999). Contemporary Urban Planning. Translated by: Ladan Etehzadi. Tehran: Center for Academic Publishing. [In Persian].
- Papoli Yazdi, Mohammad Hossein; Rajabi Sanajerdi, Hossein. (2010). Theories of the City and Its Surroundings. Tehran: SAMT. [In Persian].
- Potter, Robert B.; Evans, Sally Lloyd. (2005). The City in the Developing World. Translated by: Kiumars Irandoost, Mehdi Dehghan Menashadi, Mehdi, and Mitra Ahmadi. Tehran: Organization for Municipalities and Village Administrations. [In Persian].
- Pourmohammadi, Mohammad Reza. (2010). Urban Land Use Planning. Tehran: SAMT. [In Persian].
- Pirnia, Hassan. (2001). History of Ancient Iran. Afsoun, Vol. 3, Tehran: Farhangi. [In Persian].



## نهاد آموزشی و سطح دانش آموختگی: نقش سیاست‌های آموزشی دانشگاه آزاد واحد ساری در تبیین و توسعه دانش آموختگی دانشجویان\*\*

عبدالله ابراهیمی<sup>۱</sup>، فرح حبیب<sup>۲</sup>، ایرج اعتصام<sup>۳</sup>

<sup>۱</sup> دانشجوی دکتری معماری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، abdollahebrahimi1526300@gmail.com

<sup>۲</sup> (نویسنده مسئول) استاد گروه معماری، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، f.habib@sbiau.ac.ir

<sup>۳</sup> استاد گروه معماری، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، i.ettessam@sbiau.ac.ir

### چکیده

دانشگاه آزاد اسلامی، به‌عنوان یک نهاد آموزشی که بیش از ربع قرن از تأسیس آن می‌گذرد، نقش گسترده‌ای در رشد و گسترش و توسعه آموزش و بالابردن سطح دانش آموختگی و تعالی افراد جامعه در ایران دارد. آموزش نیروی انسانی جهت ورود به بازار کار از جمله فعالیت‌های دانشگاه‌ها از جمله دانشگاه آزاد می‌باشد، و این فعالیت تأثیر بسیار زیادی بر رشد و توسعه کشور دارد؛ و خود نیز متأثر از این رشد و توسعه گردید و این رشد در دانشگاه به لحاظ کالبدی بسیار ملموس‌تر و در اذهان عموم جامعه به‌عنوان حقیقتی انکارناپذیر جا افتاده است. دانشگاه آزاد اسلامی در مسیر رشد و توسعه خود محیط پیرامون خویش را با خود همراه نمود و نه تنها بر کالبد و پیرامون خویش اثرگذار بوده بلکه در اکثر شهرهای کوچک و متوسط و در حال رشد توانسته ضمن تحمیل خویش بر سایر کاربری‌ها، مسیر توسعه شهر را تغییر داده و خود عامل تعیین‌کننده‌ی شکل‌گیری بافت‌های جدید و تکامل بافت‌های قدیم گردید. روش تحقیق برحسب هدف، کاربردی و شیوه مطالعه برحسب روش و ماهیت، توصیفی و تحلیلی می‌باشد. روش گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای، اسنادی، و مطالعات میدانی (پرسش‌نامه) بوده است و جامعه آماری پژوهش هم شامل ۳۷۰ نفر از ساکنین محلات پیرامونی است ولی جهت اطمینان ۴۰۰ پرسش‌نامه توضیح و ۳۸۵ پرسش‌نامه به‌صورت کامل پاسخ داده شد، که برای تحلیل اطلاعات از نرم‌افزارهای تحلیلی spss و Excell استفاده شده است. نتایج این پژوهش بیانگر تأثیرگذاری دانشگاه در ابعاد اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و فرهنگی است.

### اهداف پژوهش:

۱. مطالعه نهادینه‌کردن نقش دانشگاهی و علمی برای این محدوده از شهرستان ساری.
  ۲. بررسی افزایش تأثیرات مثبت و کاستن از تأثیرات منفی دانشگاه بر محلات و روستاهای پیرامونی.
- ### سؤالات پژوهش:
۱. چگونه می‌توان با مکان‌یابی صحیح تأثیرات نامطلوب دانشگاه را کاهش داده و تأثیرات مطلوب آن بر رشد و پیشرفت منطقه را افزایش داد؟
  ۲. تغییر ساختار بافت جمعیتی و هویتی در بافت پیرامون دانشگاه در چه جهت صورت می‌گیرد؟

### اطلاعات مقاله

مقاله پژوهشی

شماره ۵۴

دوره ۲۱

صفحه ۷ الی ۱۷

تاریخ ارسال مقاله: ۱۴۰۰/۰۱/۱۴

تاریخ داوری: ۱۴۰۰/۰۳/۱۷

تاریخ صدور پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱

### کلمات کلیدی

دانشگاه، ساختار فضایی، تأثیرات اجتماعی، اقتصادی و کالبدی، محلات پیرامونی.

### ارجاع به این مقاله

ابراهیمی، عبدالله، حبیب، فرح، & اعتصام، ایرج. (۱۴۰۳). نهاد آموزشی و سطح دانش آموختگی: نقش سیاست‌های آموزشی دانشگاه آزاد واحد ساری در تبیین و توسعه دانش آموختگی دانشجویان. مطالعات هنر اسلامی، ۲۱(۵۴)، ۷-۱۷.



[dori.net/dor/20.1001.1.\\*  
\\*\\*\\*\\*\\* \\*\\* \\*\\* \\*\\* \\*/](https://doi.org/10.22034/IAS.2021.307056.1740)



[dx.doi.org/10.22034/IAS.2021.307056.1740](https://dx.doi.org/10.22034/IAS.2021.307056.1740)

\*\* این مقاله مستخرج از پایان‌نامه دکترای معماری با عنوان «بررسی تأثیرات دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری بر فرم و کالبد محیط اطراف خود و بافت شهر ساری» می‌باشد که با راهنمایی خانم دکتر فرح حبیب و مشاورت دکتر ایرج اعتصام در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات به انجام رسید.



## مقدمه

در عصر حاضر دانشگاه به پدیده‌ای تبدیل شده است که می‌توان از زوایای گوناگون به تحلیل آن پرداخت. آنچه امروز به واقعیتی در عرصه بین‌المللی بدل شده، نقش کالبدی و تأثیرگذار دانشگاه در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، علمی و سیاسی است که روز به روز بر اهمیت آن افزوده می‌شود. دانشگاه‌ها چنان در تاروپود مناسبات علمی و پژوهشی و سازوکارهای توسعه اجتماعی و اقتصادی تنیده شده‌اند که امکان تفکیک نقش آن‌ها از پیچیدگی‌های توسعه مسیر نیست. همچنین فرآیند تولید سرمایه مادی که چیزی جز ثروت اقتصادی نیست، به شکل تنگاتنگ با فعالیت‌های علمی و پرورش نیروهای متخصص در دانشگاه‌ها گره خورده است. از این رو، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری را به چند دلیل برگزیدیم؛ اول اینکه مطالعات و مشاهدات اولیه نشان می‌دهد که این دانشگاه با سابقه‌ای نزدیک به ربع قرن تغییرات بسیاری را در ساختارهای فضایی پیرامونی آن موجب شده است. به همین دلیل این منطقه، بدون تردید با بهره‌برداری از طرح‌ها و پروژه‌ها از جمله بیمارستان در آینده نه‌چندان این منطقه را تبدیل به یکی از هسته‌های شهری بسیار فعال شهر ساری خواهد نمود. دلیل بعدی ملموس بودن بسیاری از تغییر تحولات ایجاد شده پس از تأسیس این دانشگاه در ساختارهای فضایی محلات پیرامونی است. با این تفاسیر، واکاوی ابعاد مختلف تأثیرگذاری این فضای دانشگاهی بر محیط شهری و سطح دانش آموختگی ضرورتی است که انجام این پژوهش را مطرح می‌کند.

بررسی پیشینه پژوهش حاکی از این است که تاکنون اثر مستقلى با این عنوان به رشته تحریر درنیامده است. اهدافی که این پژوهش دنبال می‌کند بررسی تغییرات کالبدی متأثر از وجود واحد دانشگاهی بر شهر ساری و بررسی روند تغییرات اجتماعی، فرهنگی، هویتی کالبد و بافت اطراف متأثر از وجود واحد دانشگاهی بر شهر و حاشیه شهر ساری؛ نهادینه کردن نقش دانشگاهی و علمی برای این محدوده از شهرستان ساری و بهبود تأثیرات دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری بر ساختارهای فضایی بافت پیرامونی است.

روش اعمال شده در این تحقیق توصیفی، تحلیلی می‌باشد که در ابتدا به معرفی مفاهیم مورد بررسی پرداخته می‌شود، و با استفاده از داده‌های مراکز آمارگیری و نیز کتابخانه‌های مجهز و سپس مطالعات میدانی از طریق پرسش‌نامه و مصاحبه از اهالی در رابطه با تغییرات صورت گرفته و نحوه تأثیر آن بر زندگی اهالی و درجه مطلوبیت آن انجام می‌شود. در ادامه وضع موجود منطقه موردنظر توصیف می‌گردد که به تحلیل و ارزیابی و ارائه راه‌کارها می‌باشد. پس از جمع‌آوری داده‌ها جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای «اکسل و اس پی اس اس» استفاده گردید. لازم به توضیح می‌باشد که از آزمون T استودنت و آزمون فریدمن برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. آزمون فریدمن یک آزمون ناپارامتری (درون گروهی) است که از آن برای مقایسه میانگین رتبه‌ها در بین k متغیر (گروه) استفاده می‌شود.

## ۱. مبانی نظری

### ۱.۱. مفهوم دانشگاه

انتخاب کلمه دانشگاه در مقابل کلمه *university* و دانشکده در مقابل کلمه *faculty* و استاد در مقابل *lecture* و دانشجو در مقابل *student* و دیگر واژه‌ها در جامعه ما همواره معنی خاصی داشته است. کلمه دانشگاه به خاطر این انتخاب شده است که از مفهوم «دانش» با قید زمان و مکان «گاه» مفید است، هم مکان شکل‌گیری دانش، کانون رشد آن و جای شکوفایی علم است. همچنین در کلمه دانشجو یا دانشگاه، یک حرکت جوشش یا جویندگی مستتر است و به این معنی است که دانش در درون افراد ریشه دارد و با جست‌وجو و کاوش پیگیر دنبال می‌شود. گذشته از واژه‌شناسی دانشگاه‌ها در مفهوم علمی نیز پدیده‌هایی هستند که شکل گرفته‌اند تا شناخت‌شناسی بشر را تکامل دهند، اصولاً پدیده دانشگاه به‌وجود آمده تا شناخت بشری را در مدت‌زمان کوتاهی با آموزش‌هایی در درون آن جریان دارد شکوفا نماید (خالقی مقدم: ۱۳۶۹).

### ۱.۲. اهداف ایجاد دانشگاه

در قرن بیست و یکم انتظار ما از دانشگاه به مانند گذشته نمی‌باشد. دانشگاه‌ها باید نقش غالبی در حیات اقتصادی، فرهنگی، و اجتماعی داشته باشد. در قرن حاضر رسالت دانشگاه خلق دانش است؛ علاوه بر این که جوانان را برای ورود به بازار اشتغال آماده می‌سازد و همچنین از فارغ‌التحصیلان دانشگاه انتظار هست که در امور اجتماعی، سیاسی جامعه مشارکت فعالی داشته باشند. از دانشگاه‌ها انتظار است که نقش مهمی را حتی در اقتصاد محلی داشته باشد.

### ۱.۳. نظریه کنش

نظریه کنش ریشه در «کار ماکس وبر» در زمینه کنش اجتماعی دارد. هرچند وبر کارش را بر پایه مفروضاتی در زمینه کنشگران و کنش بنا نهاده بود. اما علاقه اصلی‌اش متوجه تأثیر الزام‌های فرهنگی و ساختاری روی کنشگران بود. نظریه کنش به‌جای تأکید بر این جنبه از کار وبر، در سطح اندیشه و کنش فردی عمل می‌کند. در چکیده‌ای که «روسکو هینکل» از اصول نظریه کنش به‌صورت ذیل می‌باشد (جورج ریترز: ۱۳۸۴).

۱. فعالیت‌های اجتماعی انسان‌ها از آگاهی به خودشان، دیگران و موقعیت‌های خارجی سرچشمه می‌گیرد؛
۲. انسان‌ها در جهت رسیدن به نیت‌های ذهنی، مقاصد و هدف‌هایشان عمل می‌کنند؛
۳. انسان‌ها وسایل، شیوه‌های عمل به روش‌ها و ابزارهایی متناسب با هدف‌هایشان به کار می‌برند.
۴. میدان عمل آن‌ها به‌خاطر شرایط و مقتضیات تعطیل‌ناپذیر محدودیت پیدا می‌کند.
۵. انسان‌ها، آنچه را که انجام داده‌اند یا در حال انجام آن هستند و یا می‌خواهند انجام دهند، از طریق اعمال اراده یا داورى، مورد سنجش، ارزیابی و گزینش قرار می‌دهند.

#### ۱.۴. نظریه تضاد

واژه Conflict از ریشه Configure به معنای برخورد کردن و مبارزه کردن گرفته شده است. هرگاه دو یا چند نفر یا گروه به جهت تخلف در اندیشه و منافع، در حال تعارض آشکار و عدم توافق آمیخته با خشونت قرار گیرند، تضاد نامیده می‌شود. برای این اصطلاح معادل‌هایی چون نزاع، تقابل، کشمکش، انحراف، دوگانگی و دشمنی در نظر گرفته شده است. و به‌طور متواتر در جامعه‌شناسی مارکسیستی به کار می‌رود و از مکاتب عمده در جامعه‌شناسی می‌باشد.

#### ۱.۵. نظریه سیستم‌ها

در طول تفکرات اجتماعی، می‌توان دو جریان عمده فکری را در امور و پدیده‌های اجتماعی مختلف شناسایی و بررسی نمود: نخست، جریان فکری معتقد به بی‌قانونی امور و پدیده‌ها که از افکار آشفته و نابسامان نشأت می‌گیرد و مروج نوعی هرج‌ومرج و آشفتگی فکری، انفعال روحی انسان‌ها و هیچ‌گرایی بوده است. در این بین، نگرش سیستمی، کلیه پدیده‌های موجود در طبیعت و اجتماع را مرتبط به هم و مؤثر در هم می‌داند و روابط پایدار آن‌ها را قانونمند تلقی می‌کند که روند حاکم بر پدیده‌ها را تشکیل می‌دهند حد و مرز هر پدیده در رابطه با پدیده‌های دیگر تعیین می‌شود؛ بدین معنا که یک پدیده به‌مثابه سیستم عناصر خود در عین حال عنصری از یک سیستم بزرگ‌تر است. هر پدیده یا شیء، در عین حال که نسبت به عناصر خود، سیستم محسوب می‌شود. نسبت به سیستم‌های بزرگ‌تر، یک زیر سیستم قلمداد می‌گردد (گلابی: ۱۳۶۹).

#### ۱.۶. نظریه اگزستانسیالیسم

نظریه اگزستانسیالیسم‌ها که یک رویکرد فلسفی است، بیش از حد براستقلال، اراده آزاد در مسئولیت فردی انسان‌ها تأکید می‌ورزد، آنان معتقدند، علم و برخورد جبران‌گزارانه علمی، که انسان را فاقد شعور و اراده فرض می‌کند، نمی‌تواند به شناخت وجود اصیل انسان کمک کند؛ زیرا، مهم‌ترین مسائلی که به هویت انسان مربوط می‌شود، فراتر از دسترسی علم است؛ بنابراین نظر اگزستانسیالیسم‌ها، رسالت آموزش عالی و یا عالی‌ترین سطح کیفی از دانشگاه چیزی جز ایجاد زمینه‌های مناسب برای رشد فردی و شکوفاکردن هرچه بیشتر توانایی‌های فردی است (حسینی و لطیفیان: ۱۳۸۷).

#### ۱.۷. نظریه قطب رشد

نظریه قطب رشد بر سرمایه‌گذاری کلان در صنایع، در بزرگ‌ترین شهرها تأکید دارد. در این نظریه، دولت‌ها می‌توانند انگیزه‌های رشد اقتصادی را فراهم آورند. این رشد اقتصادی در خارج از مراکز شهری انتشار می‌یابد و باعث توسعه اجتماعی-اقتصادی ناحیه‌ای می‌شود. بدین‌سان در نظریه قطب رشد به شهرها اولویت داده می‌شود تا توسعه اجتماعی-اقتصادی شهرها باعث توسعه اجتماعی-اقتصادی روستاها گردد. این نظریه بر عملکرد نیروهای بازار آزاد که تأثیرات جانبی آن، محرک توسعه اجتماعی-اقتصادی در سراسر یک ناحیه است، تأکید دارد. در نظریه قطب رشد، سرمایه‌گذاری

در صنعت به‌منزله موتور توسعه برای فعالیتهای کشاورزی و تجاری مورد توجه قرار می‌گیرد و در آن سرمایه و نیروی کار جابه‌جا می‌شود.

### ۱.۸. ابعاد تأثیرگذاری دانشگاه‌ها بر توسعه جوامع

دانشگاه نهادی است که در رأس هرم نهادهای علمی یک جامعه قرار دارد. عملکرد صحیح دانشگاه از یک‌طرف، توسعه و پیشرفت را به ارمغان می‌آورد و از طرف دیگر، روند توسعه جامعه را به‌عنوان بازخوردی مثبت به مکانی رفیع‌تر انتقال می‌دهد. دانشگاه‌ها از سویی به‌عنوان زیرمجموعه‌های نظام آموزش عالی در فرآیند توسعه یک کشور مطرح هستند که نقش کلیدی و حیاتی را به‌عنوان مراکزی که به تربیت و آماده‌ساختن نیروی انسانی کارآمد، شایسته و دارای مهارت برای پاسخ‌گویی به نیازهای واقعی جامعه در زمینه‌های مختلف می‌پردازند، برعهده دارند؛ چراکه دانشگاه‌ها با برون‌دادهای خود به جامعه عملاً در راه توسعه قدم برمی‌دارند. به‌طور خلاصه می‌توان گفت نظام آموزش عالی نقش اساسی در فرآیند توسعه‌یابی و ایجاد موازنه بین ابعاد مختلف توسعه‌یافتگی کشور دارد. سرمایه‌گذاری اصولی در این بخش در واقع ایجاد امکانات و تسهیلات برای نسل‌های آینده و اقدام صحیح در جهت توسعه علمی کشور به‌شمار می‌رود (فریدون: ۱۳۸۳).

### ۲. ابعاد تأثیرگذاری دانشگاه‌ها بر توسعه جوامع

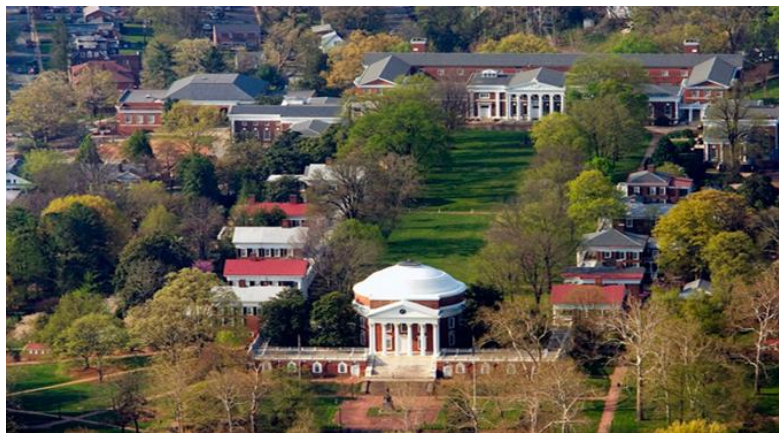
عملکرد صحیح دانشگاه از یک طرف، توسعه و پیشرفت را به ارمغان می‌آورد و از طرف دیگر روند توسعه جامعه را به‌عنوان بازخوردی مثبت به مکانی رفیع‌تر انتقال می‌دهد. دانشگاه‌ها به‌عنوان زیرمجموعه‌های نظام آموزش عالی در فرآیند توسعه یک کشور مطرح هستند که نقش کلیدی و حیاتی را به‌عنوان مراکز تربیت و آماده‌ساختن نیروی انسانی کارآمد، شایسته و دارای مهارت برای پاسخ‌گویی به نیازهای واقعی جامعه، برعهده دارند؛ چراکه دانشگاه‌ها با برون‌دادهای خود به جامعه عملاً در راه توسعه قدم برمی‌دارند. به‌طور خلاصه می‌توان گفت نظام آموزش عالی نقش اساسی در فرآیند توسعه‌یابی و ایجاد موازنه بین ابعاد مختلف توسعه یافتگی کشور دارد. سرمایه‌گذاری اصولی در این بخش در واقع ایجاد امکانات و تسهیلات برای نسل‌های آینده و اقدام صحیح در جهت توسعه علمی کشور به‌شمار می‌رود (فریدون: ۱۳۸۳).

### ۳. ارتباط شهر و پردیس دانشگاهی

بولتون در اواخر قرن بیستم براساس ترکیبی از نیروهای فیزیکی، فرهنگی و اقتصادی که از طریق دانشگاه‌ها و کالج‌ها در زندگی شهر نفوذ کرده بودند تجدید حیات پیدا کردند. ارتباط خاصی بین شهر و دانشگاه‌های آن وجود داشت که این نشان از وجود یک ارتباط ویژه شهرسازی و معماری بین شهر و دانشگاه‌های آن دارد. آیا عناصر و عواملی از این ارتباط کالبدی و فیزیکی وجود دارد که بتواند اثرات کیفیت مثبتی را برای شهر و دانشگاه‌ها در آینده ایجاد کند؟



تصویر ۱. دانشگاه کمبریج که مردم در حال استفاده از فضای پردیس می‌باشند.



تصویر ۲. دانشگاه ویرجینیا

#### ۴. یافته‌های پژوهش

باتوجه به تأیید اعتبار و روایی گویه‌های پرسش‌نامه، به بررسی و تحلیل داده‌ها پرداخته می‌شود. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از آزمون  $t$  تک‌نمونه‌ای استفاده گردید و گویه‌های پرسش‌نامه در گروه محیطی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دسته‌بندی شده و داده‌های به دست آمده مورد آزمون قرار گرفتند. برای رتبه‌بندی بین مؤلفه‌های توسعه پایدار و تعیین بیشترین و کم‌ترین حوزه تأثیر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری نیز از آزمون فریدمن استفاده گردید.

نظر به اینکه در انجام آزمون  $t$  تک‌نمونه‌ای، نرمال بودن داده‌ها اهمیت چندانی ندارد، بلکه نرمال بودن تقریبی داده‌ها، جهت انجام این آزمون مناسب می‌باشد. با این وجود، چولگی و کشیدگی داده‌ها جهت ارزیابی نرمالیتی داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. چولگی معیاری از تقارن یا عدم تقارن تابع توزیع می‌باشد. برای یک توزیع کاملاً متقارن چولگی صفر و برای یک توزیع نامتقارن با کشیدگی به سمت مقادیر بالاتر چولگی مثبت و برای توزیع نامتقارن با کشیدگی به سمت مقادیر کوچک‌تر مقدار چولگی منفی است. کشیدگی نشان‌دهنده ارتفاع یک توزیع است. به عبارت دیگر، کشیدگی معیاری از بلندی منحنی در نقطه ماکزیمم است. ماکسیمم مقدار کشیدگی و چولگی برای توزیع نرمال بین  $-۳$  تا  $+۳$  می‌باشد.

جدول ۱: بررسی نرمالیتی متغیرهای مورد بررسی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
			Skewness	Kurtosis
تأثیرات توسعه فرهنگی و اجتماعی	۳.۹۲	۰.۶۵۲	-۰.۹۴۳	۲.۲۳۳
تأثیرات توسعه کالبدی	۳.۹۱	۰.۶۷۱	-۰.۸۶۸	۲.۰۶۶
تأثیرات توسعه اقتصادی	۳.۹۴	۰.۶۹۲	-۰.۷۵۵	۰.۸۸۱

فرضیه اصلی اول: ایجاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری بر توسعه اجتماعی و فرهنگی مناطق پیرامونی دانشگاه تأثیر مثبت دارد.

نتایج آزمون فرضیه اصلی اول حاکی از این است که مقدار آزمون تک‌نمونه‌ای (۴۲/۷۴) می‌باشد؛ جدول ۴-۱۶ نشان می‌دهد که با اطمینان ۹۹ درصد و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ تفاوت معنی‌داری ( $p < ۰,۰۰۱$ ) وجود دارد. همچنین میانگین جامعه آماری (۳/۹۲) از میانگین مفروض (۲/۵) بالاتر است. از این رو می‌توان اذعان داشت که فرض صفر پژوهش مبنی بر عدم وجود رابطه بین متغیرهای پژوهش، رد شده و در مقابل فرض پژوهش تأیید می‌شود.

جدول ۲: نتایج آزمون t برای فرضیه‌های اصلی پژوهش

متغیر	t	درجه آزادی (df)	سطح معنی‌داری	اختلاف میانگین	۹۵ درصد فاصله اطمینان از تفاوت	
					پایین‌ترین	بالاترین
تأثیرات توسعه فرهنگی و اجتماعی	۴۲/۷۴	۳۸۴	۰/۰۰۰	۱/۴۲	۱/۳۵	۱/۴۹
تأثیرات توسعه کالبدی	۴۱/۳۵	۳۸۴	۰/۰۰۰	۱/۴۱	۱/۳۵	۱/۴۸
تأثیرات توسعه اقتصادی	۴۰/۶۹	۳۸۴	۰/۰۰۰	۱/۴۱	۱/۳۷	۱/۵۰

فرضیه دوم: ساخت دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری بر توسعه کالبدی مناطق پیرامونی دانشگاه تأثیر مثبت دارد. نتایج آزمون فرضیه اصلی دوم حاکی از این است که مقدار آزمون t تک‌نمونه‌ای (۴۱/۳۵) می‌باشد. جدول ۴-۱۶ نشان می‌دهد که با اطمینان ۹۹ درصد و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ تفاوت معنی‌داری ( $p < ۰,۰۰۱$ ) وجود دارد. همچنین

میانگین جامعه آماری (۳/۹۱) از میانگین مفروض (۲/۵) بالاتر است. از این رو می‌توان اذعان داشت که فرض صفر پژوهش مبنی بر عدم وجود رابطه بین متغیرهای پژوهش، رد شده و در مقابل فرض پژوهش تأیید می‌شود.

فرضیه اصلی سوم: ساخت دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری بر توسعه اقتصادی مناطق پیرامونی دانشگاه تأثیر مثبت دارد. نتایج آزمون فرضیه اصلی اول حاکی از این است که مقدار آزمون  $t$  تک‌نمونه‌ای (۴۰/۶۹) می‌باشد. جدول ۴-۱۶ نشان می‌دهد که با اطمینان ۹۹ درصد و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ تفاوت معنی‌داری ( $p < ۰,۰۰۱$ ) وجود دارد. همچنین میانگین جامعه آماری (۳/۹۴) از میانگین مفروض (۲/۵) بالاتر است. از این رو می‌توان اذعان داشت که فرض صفر پژوهش مبنی بر عدم وجود رابطه بین متغیرهای پژوهش، رد شده و در مقابل فرض پژوهش تأیید می‌شود.

باتوجه به جدول شماره ۲، مشاهده می‌شود که مقدار  $t$  هر سه عامل از میزان استاندارد بالاتر است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت دانشگاه آزاد اسلامی بر مناطق پیرامونی تأثیرات اجتماعی-فرهنگی، کالبدی و اقتصادی دارد و هر سه عامل در توسعه پایدار مؤثرند.

### نتیجه‌گیری

دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری توانسته است بر توسعه ساختار کالبدی محلات پیرامونی مؤثر عمل نماید. افزایش جمعیت پیرامون و به تبع آن نیاز به واحدهای مسکونی بیشتر و از طرفی علاقه کارکنان به سکونت در مجاورت دانشگاه باعث شده تا تراکم ساختمانی در محیط‌های پیرامونی بالا رفته و نمونه آن ایجاد شهرک‌های مسکونی و تغییر الگوی ساخت از ویلایی به آپارتمانی و ساخت مجموعه‌های آپارتمانی در مجاورت شاهد هستیم و از طرفی دیگر افزایش واحدهای مسکونی و متعاقب آن افزایش جمعیت نیازمند کاربری‌های دیگر برای رفع نیازهای روزمره ساکنان را می‌طلبد که در این راستا ایجاد کاربری‌های جدید از جمله فروشگاه‌های بزرگ (ایرانیان و نگین و...) را در پاسخ‌گویی به نیازها را می‌بینیم.

در مورد تأثیرات اقتصادی دانشگاه آزاد اسلامی بر محلات پیرامونی می‌توان گفت که ایجاد دانشگاه بر توسعه آن به عنوان یک عامل ارزش افزا بر توسعه محلات پیرامونی عمل کرده است. هرچند افزایش قیمت زمین و اجاره بهاء ساختمان، تورم و شرایط خاص اقتصادی سال‌های مختلف گذار بوده ولی هم‌زمان با ایجاد دانشگاه جهشی در املاک و اجاره بهای ساختمان‌ها ایجاد شده است که همگی ناشی از مرغوبیت و تقاضای بیشتر برای خرید زمین‌های موجود در محلات پیرامون دانشگاه بوده است. البته همان‌طور که در مطالعات میدانی شرح داده شد دانشگاه باعث افزایش سطح رفاه ساکنان، ایجاد مشاغل جدید و بالارفتن میزان مصرف کالاها و خدمات در محلات پیرامونی آن شده است. لازم به ذکر است که به علت عدم دسترسی به اطلاعات و داده‌های پرسش‌نامه در این ارتباط اکتفا شده است.

باتوجه به اینکه دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری نه تنها بر محیط‌های پیرامونی تأثیرگذار بوده بلکه بر کل مسیر جاده دریا (بلوار فرح‌آباد) تأثیر گذاشته و ترغیب انتقال سایر واحدهای دانشگاهی را از سایر نقاط شهر ساری به این مسیر (هفده واحد دانشگاهی دولتی و غیرانتفاعی) را به همراه داشته است. باتوجه به اینکه بخش اعظمی از پرسنل و اساتید

آن‌ها به صورت غیربومی هستند و از طرفی توریستی بودن این محور دانشگاهی و جذابیت بالا در میل به سکونت در این محور باعث شده تا تعداد قابل توجهی از اساتید در محیط‌های پیرامونی واحدهای دانشگاهی تحت عنوان شهرک‌های اساتید اسکان یابند؛ از طرفی دیگر، حضور قشر عظیمی از دانشجویان و نیاز به مسکن‌های استیجاری باعث شده که جمعیت منطقه به طور چشمگیری تغییر یابد. با توجه به باسواد بودن ساکنان جدید، افزایش سطح سواد منطقه را به دنبال داشته است و میل به تحصیل و تحصیلات عالی را در قشر سنتی منطقه پدید آمده است و متعاقب آن تغییر در گروه‌های مرجع را در این مناطق شاهد هستیم، زیرا تا قبل از این جمعیت منطقه بیشتر میل به کار در امورات کشاورزی و مشاغل وابسته را داشته‌اند ولیکن بعد از بروز جمعیت جدید میل به مشاغل جدید متناسب به نیازهای جدید از جمله خدمات دانشجویی (چاپ و تکثیر و غذایی و خواروبار فروشی و...) و خدمات بین‌راهی (خدمات ماشین‌ها و خانواده‌های مسافر...) از سوی نسل جوان آنجا پدیدار گشته است.

همان‌طور که در فصول پیشین آمده است پس از استقرار دانشگاه آزاد اسلامی واحد در محور ساری به دریا و جمعیت زیاد دانشجویی آن منجر به توسعه شبکه‌های ارتباطی و بالاجاه ایجاد خطوط اتوبوس رانی از میدان ولیعصر (عج) تا دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری و روستاهای پیرامون و تجهیز مسیر بلوار دریا به روشنایی و پل‌های متعدد عابر و در دست مطالعه بودن خط مونوریل از ساری تا دریا (براساس مطالعه فی مابین واحد ساری و فرمانداری و راه ساری) باعث شده که این محور از رونق بسیاری برخوردار شده و ایجاد زیرساخت‌ها باعث شده تا هفده واحد دانشگاهی از سایر نقاط شهر به این محور کوچ نمایند و به دنبال آن ایجاد شهرک‌های کوچک و بزرگ و کاربری‌های مختلف در مجاورت هریک از واحدها، خودبه‌خود موجبات تغییر مسیر توسعه شهر ساری را از شرق و غرب به سمت شمال را فراهم آورده است که افزایش چندین برابری قیمت زمین‌ها در این محور شاهد بر این مدعا است.

می‌توان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری را به‌عنوان عامل اصلی باعث بالارفتن تراکم مسکونی و افزایش تعداد طبقات ساختمانی، و همچنین ایجاد مجتمع‌های مسکونی آپارتمانی در پیرامون دانشگاه تأثیر نام‌برد؛ زیرا قبل از حضور این واحد برابر نقشه‌های گوگل در سال ۲۰۰۳ محیط‌های پیرامونی و حتی محور فرح‌آباد از کاربری‌های محدود و تراکم ساختمانی محدود و ارتفاع کوتاه بهره می‌برد و با استقرار واحد ساری، شاهد مجموعه‌های مسکونی و آپارتمانی و مجموعه‌های خدماتی بسیاری برای پاسخگویی به نیازهای جمعیت بسیار دانشجویی که شامل ۱۲۰۰۰ دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری و ده‌ها هزار دانشجوی سایر واحدهای دانشگاهی مستقر در این محور ایجاد شده و جمعیت قابل توجهی از اساتید و کارکنان منتقل شده به این محور را نیز باید به این جمعیت نیازمند خدمات اضافه کرد. و به دنبال آن تغییر مسیر توسعه شهر و برنامه‌های در دست مطالعه برنامه‌ریزان شهری این توسعه را سرعت می‌بخشد. با توجه به اینکه استقرار واحد از قبل در ساختار شهری و حتی توسعه آتی پیش‌بینی نشده بود و از طرفی ظرفیت بافت پیرامونی نیز در حد انبوه جمعیت جدید نبوده است، بالطبع نابسامانی‌ها قابل پیش‌بینی بوده است که نیاز فوری جمعیت جدید منجر به احداث شهرک‌های جدید و آپارتمان‌ها بدون در نظر گرفتن ضوابط شهری بوده است.

## منابع و مآخذ:

### کتابها

اپنهایم، نوربرت. (۱۳۸۷). مدل‌های کاربردی در تحلیل مسائل شهری و منطقه‌ای. ترجمه: منوچهر طبیبیان، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

اوستروفسکی، واتسلاف. (۱۳۷۸). شهرسازی معاصر. ترجمه: لادن اعتضادی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

باقری نوع‌پرست، خسرو. (۱۳۸۹). درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران، دو جلد، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.

بامداد، بدرالملوک. (۱۳۴۷). زن ایرانی از انقلاب مشروطه تا انقلاب سفید. تهران: ابن‌سینا.

بحرینی، سیدحسین. (۱۳۷۵). تحلیل فضای شهری در رابطه با الگوهای اقتصادی استفاده‌کنندگان و ضوابطی برای طراحی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

بحرینی، سیدحسین. (۱۳۷۷). فرایند طراحی شهری. تهران: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

بیژن، اسدالله. (۱۳۵۰). سیر تمدن و تربیت در ایران باستان. تهران: ابن‌سینا.

پاپلی یزدی، محمدحسین؛ رجبی سناجردی، حسین. (۱۳۸۹). نظریه‌های شهر و پیرامون. تهران: سمت.

پاتر، رابرت. ب؛ ایونز، سلی لوید. (۱۳۸۴). شهر در جهان در حال توسعه. ترجمه: کیومرث ایراندوست، مهدی دهقان منشادی، مهدی و میترا احمدی، تهران: انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.

پورمحمدی، محمدرضا. (۱۳۸۹). برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری. تهران: سمت.

پیرنیا، حسن. (۱۳۸۰). تاریخ ایران باستان. افسون، جلد سوم، تهران: فرهنگی.

حافظنیا، محمدرضا. (۱۳۸۷). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. تهران: سمت.

الماسی، علی محمد. (۱۳۷۰). تاریخ آموزش و پرورش اسلام و ایران. تهران: دانش امروز.

### مقالات

اسدی، ایرج؛ زبردست، اسفندیار. (۱۳۸۹). «گونه‌شناسی مناطق شهر- بنیاد در مطالعات شهری و منطقه‌ای». نشریه -هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی شماره ۴، ۱.

## منابع لاتین

Anamaria de Aragão Costa Martins and Melchior Sawaya Neto. (۲۰۰۷). The Impact of University Campuses on Disperse Urban Contexts: Case Study of Brasillia, Brazil, Lincoln Institute of Land Policy

Animesh K. J. (۱۹۹۷). BASIC THEORY OF MAGNETS, Brookhaven National Laboratory, Upton, New York ۱۱۹۷۳-۵۰۰۰.

Antonio P. Russo, Leo van den Berg. (۲۰۰۰). Toward a Sustainable Relationship between City and University, A Stakeholdership Approach, Journal of Planning Education and Research, DOI: ۱۰,۱۱۷۷.

Brook McIlroy. (۲۰۰۸). York University Background Study Land Use, Urban Design and Heritage, City of Toronto City Planning Division York University Development Corporation

Busha, C. H., & Harter, S. P. (۱۹۸۰). Research methods in librarianship: Academic press.